

Arany János (1817-1882)

Toldi, Toldi estéje, c. művek összehasonlító elemzése

- Keletkezésének körülményei
- Műfajának meghatározása
- A művekben előforduló különbségek
- Érdekességek

Arany János történelmi tárgyú elbeszélő költeményét, a Toldit 1846-ban írta meg, mely a 19.sz-i magyar irodalom és a népi realizmus egyik remek alkotása. Trilógiává egészült ki a Toldi estéjével 1854-ben, majd a Toldi szerelmével 1879-ben.

A Toldi c. művet 1847-ben adták ki. A mű a Kisfaludy Társaság pályázatára íródott, mely pályázat feltételei között szerepelt a magyar nyelv és a magyar népiesség bemutatása. Arany, Ilosvai Selymes Péter Toldiját választotta, az eredetiből csupán egy – két szövegrészt hagyva meg. Az eredeti Toldi nevetséges figura, míg Aranynál vitéz, aki egy időben egy faragatlan jellem is.

A művek az eposz műfajában íródtak. Németh G. Béla a Toldit eposz formájú idillnek; a Toldi estéjét eposz formájú elégiának tartja. A két mű összefüggése az idealizált hős tündöklése és bukása. A Toldi tizenkét énekből, a Toldi estéje hat énekből áll. Mindkét mű 12 soros versszakokból tevődik össze.

A költő az elemzett két művel igyekezett megmutatni, hogy a nemzet és a haladás érdekeit nem lehet egyszerre szolgálni. A Toldi és a Toldi estéje a realizmus korában, a kiegyezés előtti időszakban keletkezett. Tökéletesen mutatja a feudalizmus és a haladás össze férhetetlenségét.

Harc a maradiság és a fejlődés között, ahol Lajos király képviseli a haladás szellemiségét.

„... Hajt az idő gyorsan – rendes útján eljár –
Ha felülünk, felvesz, ha maradunk, nem vár;”

(Toldi estéje 6/31)

A legfeltűnőbb különbségek a két kor, ill. korszak költői képében fedezhető fel. A nyár ill. a tél, a fiatalság – öregség összefüggésében. A Toldi cselekményes mű olvastatja magát. A Toldi estéje az elmúlást idézi a történet vontatottságával, a főszereplő szótlanságával.

A király a trilógia első részében jó emberismerő, ravasz. Ezt bizonyítja, hogy György ármánykodásán is átlát.

A második részben Lajos királyon kora előrehaladtával, és a kor haladtával túlnőttek a királysággal együtt járó feladatok.

Miklós az első részben azért indul Budára, hogy kegyelmet kapjon a királytól, amit a cseh vitéz legyőzésével el is ér.

Toldi estéjében hívják, el is megy, de most a nemzet becsületének helyreállítása a célja.

Groteszk különbség, hogy Miklós a Toldiban harcolni akar, úgy érzi szükség van rá.

„... Hej! Ha én is, én is köztetek mehetnék,
Szép magyar vitézek, aranyos leventék!”
(Toldi 1/6)

A Toldi estéje c. műben a saját sírját kezdi ásni, mert szükségtelennek, feleslegesnek érzi magát.

„Nincsen az élethez tovább ami kössön,...”
(Toldi estéje 1/30)

- Toldi egy nemes ember második fiúgyermeke. Az akkori örökösödési törvényeknek megfelelően az idősebb gyermek örökölte a család vagyonát, az apa rangját és pozícióját.
- Arany János művében Toldi az ideális magyar embert és a magyar nemzetet képviseli. A Himnuszban Kölcsey a magyar nép történelmi sorsáról ír, ami szinte megegyezik Toldi Miklós sorsával.

- „... Bujdosik az éren, bujdosik a nádon
Nincs hová lehajtsa fejét a világon.
Hasztalan kereste a magánságot,
Mert beteg lelkének nem nyert orvosságot.”
Toldi

„Bújt az üldözött, s felé
Kard nyúlt barlangjába,
Szerte nézett s nem lelé
Honját a hazában.”
Himnusz

- Toldi estéje c. műben a tizedik versszakban Bibliai kép – hasonlat.

„... Összenézett a nép, nézett, de hallgatott
S a lovas barátnak nagy sikátort adott,
Mint mikor a Vörös-tenger kettéválván
Habjai csendesen ültek egymás vállán.”

- Arany János születésének helye és életének első fele egybevág azon helyek leírásával, ahol a Toldi története is zajlik. Nagyszalonta szülővárosa, megegyezhet Nagyfaluvál. A város az akkori Magyarország területén helyezkedett el, ma Romániához tartozik. A terület több, kisebb patakka van körülvéve, ahol gyermekkorában bujkálhatott, csavaroghatott. Ezáltal a farkasokkal való találkozásnak is lehetett valós alapja. A Toldi c. műben felvázolt Budára vezető útvonal térben és időben megegyezhet az általa bejárt útvonalakkal.

- A legfontosabb üzenet a nemzet és a fölöttük uralkodók számára a Toldi estéjében olvasható.

„... Szeresd a magyart, de ne faragd le” – szóla,
„Erejét, formáját, durva kérgét róla:
Mert mi haszna, sí mább, ha jól megfaragják?
Nehezebb eltörni a faragatlan fát.”
6/28